

# Husitská teologická fakulta

## Univerzity Karlovy

### Státní závěrečná zkouška (magisterská)

#### Religionistika

#### Tematické okruhy:

#### I. část (teorie a metodologie religionistiky, psychologie náboženství a teorie nových náboženských hnutí a mezináboženských vztahů)

1. **Sebepochopení věřících v religionistickém výzkumu** (W. C. Smith a jeho radikální požadavky. Waardenburgův výzkum intencionality, napětí mezi sebepochopením aktérů a religionistickým výzkumem)
2. **Fenomenologie náboženství jako dílčí religionistická disciplína** (fenomenologie náboženství (f. n.) a srovnávací religionistika, předpoklady f. n. (Schleiermacher, Dilthey, Husserl), vývoj f. n., zástupci, aspekty, problematika spojená s fenomenologickým „rozuměním“ (Verstehen), f. n. v pohledu současné religionistiky)
3. **Náboženství jako kulturní systém** (interpretativní antropologie C. Geertze, Geertzovo pojetí symbolů a kultury, náboženství jako „kulturní systém“, „étos“ versus „světový názor“, Geertzova hermeneutika a religionistika)
4. **Etnologie náboženství B. Malinowskeho** (teorie kultury, magie-věda-náboženství, metoda „zúčastněného pozorování“, „kula“, Malinowskeho „deníky“ a krize „objektivního“ popisu zkoumaných kultur)
5. **Gerardus van der Leeuw** (Verstehen x Erklären, výzkum náboženství skrze „vcítění se“, stadia fenomenologické práce (pojmenování, zařazení atd.), teorie dynamismu ve van der Leeuwově fenomenologii (Macht), pojetí náboženství (horizontální a vertikální), křesťanství ve van der Leeuwově fenomenologii)
6. **Nenormativní versus angažovaná religionistika** (J. Wach a praktické cíle religionistiky, Eliadeho „spásná“ religionistika, proměny oboru podle W. C. Smitha, současné diskuse)
7. **Náboženství v postmoderně** (charakteristika postmoderního náboženského života podle Petera Bergera, Davida Lyona, Grace Davieové nebo jiného autora)

8. **Freudův pohled na náboženství a současná psychoanalýza** (Freudův osobní zápas s náboženstvím, výklad náboženských jevů v klasické psychoanalýze, zakotvení náboženství v nejranějším psychickém vývoji, struktura osobnosti, Freudovi následovníci)
9. **Jungova hlubinná psychologie náboženství** (Jung jako náboženská osobnost, archetypy a kolektivní nevědomí, funkce náboženství pro psychické zdraví, krize křesťanství podle Junga)
10. **Transpersonální psychologie** (holotropní stavy vědomí a spiritualita, holotropní dýchání, psychospirituální krize (druhy), názory transpersonální psychologie na náboženství, srovnání Grofa s Jungem)
11. **Revize Freudovy teorie náboženství** (Frankl – logoterapie, Fromm – náboženství autoritářské a humanistické, Erikson – osm stádií vývoje, Kleinová – špatná a dobrá matka)
12. **Spiritualita a psychopatologie** (historie vztahu duševní nemoci a náboženství – pohled W. Jamese, S. Freuda, C. G. Junga a S. Grofa, spiritualita ve vztahu k jednotlivým duševním poruchám (neuróza, psychóza, deprese), pozitivní a negativní vliv spirituality na duševní zdraví, rozlišení zdravé a patologické spirituality)
13. **Nová náboženská hnutí** (vymezení pojmu. Proces denominalizace a jeho příčiny. Okolnosti denominalizace, radikalizace nového náboženského hnutí. Role většinové společnosti v procesu denominalizace)
14. **Vztah nových náboženských hnutí a většinové společnosti** (příčiny napětí, druhy konfliktů, případy násilí a možnost prevence násilí. Konflikt v oblasti konceptů a jazyka: výraz „sekta“, „vymývání mozků“ apod.)
15. **Mezináboženské vztahy** (podoby mezináboženských vztahů, možnosti rozvíjení, osobnosti, instituce, problémy. Postoje příslušníků duchovních tradic k otázkám pravdy a spásy u příslušníků jiných náboženství. Tzv. abrahámovské ekumena)

## **II. část (jednotlivé duchovní tradice)**

1. **Kosmogonie a stvoření člověka v náboženstvích starověku** (stvoření světa, představy o „pralátce“, pojetí a ikonografie Stvořitele, rozdíly ve zplazení či stvoření bohů a stvoření člověka)
2. **Kosmologie a řád světa v náboženstvích starověku** (sféry světa, jejich propojení a vztah k různým bytostem, ustanovení a udržování řádu světa)
3. **Pojetí božství a pantheonu v polytheismu** (pojetí božství, jména a podoby bohů, ikonografie, vztahy mezi bohy, pantheon)

4. **Význam krále a kněží ve starověkém polytheismu** (prostředníci mezi božským a lidským světem, král a kněží, význam vedení státu a kultu pro udržení řádu světa)
5. **Polytheismus a monotheismus a jejich střet ve starověku** (pantheismus a monoteistické tendence, otázka vztahu nebo střetu polytheismu a monotheismu ve starověku)
6. **Nebeské a vegetační cykly (mýty, božstva, kult)** (božstva světových „sfér“, nebeské a vegetační cykly v mýtech – např. umírající a mizející božstva)
7. **Hlavní literární prameny tradičního judaismu, jejich struktura a charakteristika** (Mišna, Talmudy, midraše)
8. **Významní rabínské autoři aškenázského a sefardského centra, základní literární typy** (sefardské židovstvo: Alfasi, Maimonides, Jakov ben Ašer, Josef Karo, aškenázské židovstvo: Raši, tosafisté, Šlomo Luria, Ezechiel Landau)
9. **Pravoslavné křesťanství** (vývoj tradice, charakteristické znaky, pravoslavná liturgie, osobnosti pravoslavné teologie)
10. **Katolické křesťanství** (vývoj tradice, charakteristické znaky, osobnosti katolické teologie, modernistické hnutí, II. Vatikánský koncil)
11. **Protestantské křesťanství** (vývoj tradice, charakteristické znaky, základní směry protestantismu, osobnosti protestantské teologie)
12. **Mravní a právní řád v islámu** (přikázané, dovolené a zakázané, právní instituce)
13. **Islám a křesťanství** (shody a rozdíly, dějiny vzájemných vztahů)
14. **Súfismus** (hlavní proudy, témata a organizační formy islámské mystiky)
15. **Tři čínská nábožensko-filozofická učení** (společenské podmínky vzniku, návaznost na nejstarší nábožensko-mytologické představy, vzájemný vztah konfucianství, taoismu a buddhismu, původní čínská náboženství a podněty zvenčí, čínská učení ve východoasijském prostoru, teorie asijských hodnot)
16. **Buddhismus ve východní Asii** (příchod buddhismu do Číny a jeho proměny, čínské buddhistické školy ve východní Asii a jejich charakteristika, vztah buddhismu a autochtonních náboženství, vliv buddhismu na východoasijskou kulturu)
17. **Vztah východoasijských náboženství ke křesťanství** (charakteristika misijních metod ve východní Asii, základní problémy při šíření křesťanství, náhled čínských a japonských učenců na křesťanství)

18. **Obrodná hnutí v současném křesťanství u nás** (mariánská a tzv. nová hnutí v římskokatolickém křesťanství, pentekostalismus: kořeny, charakteristika, základní rozvržení pentekostalismu, vše s příklady z českého křesťanství)
19. **Současný český judaismus a islám** (podoby současného života v tradici judaismu a islámu u nás, hlavní judaistická společenství a jejich charakteristika, islám v české společnosti a reakce české společnosti na přítomnost muslimů)
20. **Indické tradice (hinduismus) v české společnosti** (podoby současného života v tradici tzv. hinduismu u nás; stručná historie cesty těchto tradic na Západ a zvláště do české společnosti; hlavní důrazy, jimiž tyto tradice oslovují českou společnost)
21. **Buddhistické tradice v české společnosti** (podoby současného života v tradici buddhismu u nás; stručná historie cesty těchto tradic na Západ a zvláště do české společnosti; hlavní důrazy, jimiž tyto tradice oslovují českou společnost)

### **Literatura:**

Následující seznam sestává z několika dílčích seznamů, které se vztahují vždy k některému oboru religionistiky, a tedy několika otázkám. Při státní závěrečné zkoušce předloží student seznam odborné literatury, s níž se během studia seznámil.

ELIADE, M. *Pojednání o dějinách náboženství*. Praha, 2004.

ELIADE, M. *The Quest. History and Meaning in Religion*. Chicago, 1969.

GEERTZ, C. *Interpretace kultur*. Praha, 2000.

LEEuw, G. van der. *Phänomenologie der Religion*. 1933, 1956. (Anglicky *Religion in Essence and Manifestation: a Study in Phenomenology*. London, 1938, New York-Evanston, 1963; francouzsky *La religion dans son essence et ses manifestations. Phénoménologie de la religion*. Paris, 1948, 1970.)

MALINOWSKY, B. K. *Magic, Science and Religion*. London, 1925. (Německy *Magie, Wissenschaft und Religion*. 1973.)

SMITH, W. C. *The Meaning and End of Religion. A new approach to the religious traditions of mankind*, New York, 1963.

WAARDENBURG, J. *Bohové zblízka. Systematický úvod do religionistiky*. Brno, 1997.

ELIADE, M. *Posvátné a profánní*. Praha, 1994.

JAMES, W. *Druhy náboženské zkušenosti*. Praha, 1930.

OTTO, R. *Das Heiligie. Über das Irrationale in der Idee des Göttlichen und sein Verhältnis zum Rationalen*. Breslau, 1917. (Česky *Posvátno. Iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*. Praha, 1998.)

BERGER, P. L. *Vzdálená sláva. Hledání víry e věku lehkověrnosti*. Brno, 1997.

COWAN, D. E., BROMLEY, D. G. *Sekty a nová náboženství*. Praha, 2013.

HOŠEK, P. *Na cestě k dialogu. Křesťanská víra v pluralitě náboženství*. Praha, 2005.

VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice*. Praha, 2004.

ASSMANN, J., *Egypt. Teologie a zbožnost rané civilizace*. Praha, 2002.

BOTTÉRO, J. *Nejstarší náboženství: Mezopotámie*. Praha, 2005.

*Duchovní prameny života. Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*. Praha, 1997.

HRUŠKA, B. *Kultovní život starého Sumeru*. Praha, 1995.

HRUŠKA, B., MATOUŠ, L., PROSECKÝ, J., SOUČKOVÁ, J. *Mýty staré Mezopotámie: Sumeršská, akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách*. Praha, 1977.

HRUŠKA, B., PROSECKÝ, J., SOUČKOVÁ, J., BŘEŇOVÁ, K. *Encyklopedie mytologie starověkého Předního východu*. Praha, 2003.

JANÁK, J. *Brána nebes. Bohové a démoni starého Egypta*. Praha, 2005.

JANÁK, J. *Staroegyptské náboženství I. Bohové na zemi a v nebesích*. Praha, 2009.

KERÉNYI, K. *Mytologie Řeků I a II*. Praha, 1996 a 1998.

LEXA, F. *Staroegyptské čarodějnictví*. Praha, 1996.

NEŠKUDLA, B. *Encyklopedie bohů a mýtů starověkého Říma a Apeninského poloostrova*. Praha, 2004.

NEŠKUDLA, B. *Encyklopedie řeckých bohů a mýtů*. Praha, 2003.

PROFANT, M., PROFANTOVÁ, N. *Encyklopedie slovanských bohů a mýtů*. Praha, 2007.

VERNER, M., BAREŠ, L., VACHALA, B. *Ilustrovaná encyklopedie starého Egypta*. Praha, 1998.

VLČKOVÁ, J. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. Praha, 2006.

AL-QARADÁWÍ, J. *Povolené a zakázané v islámu*. 2004.

KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha.

KROPÁČEK, L. *Islám a Západ*. Praha, 2002.

- KROPÁČEK, L. *Súfismus. Dějiny islámské mystiky*. Praha, 2008.
- KÜNG, H., ESS, J. van. *Křesťanství a islám*. Praha, 1998.
- MCGREAL, J. P. *Velké postavy východního myšlení*. Praha, 1998.
- OSTŘANSKÝ, B. *Hledání skrytého pokladu*. Praha, 2008.
- SCHACHT, J. *An Introduction to Islamic Law*. Oxford, 1964.
- NOSEK, B. *Přehled dějin rabínské literatury od období gaónů do konce 18. století*. (Dopusud nepublikováno, text je k dispozici na CD v knihovně HTF.)
- SLÁMA, P. *Tanu Rabanan. Antologie rabínské literatury*. Praha, 2010.
- STEMBERGER, G. *Talmud a midraš. Úvod do rabínské literatury*. Praha, 1999.
- BOHÁČKOVÁ, L., WINKELHÖFEROVÁ, V. *Vějíř a meč. Kapitoly z dějin japonské kultury*. Praha, 1987.
- CARR, B., MAHALINGAM, I. *Companion Encyclopedia of Asian Philosophy*. London a New York, 1997.
- EARHART, H. B. *Náboženství Japonska. Mnoho tradic na jedné svaté cestě*. Praha, 1998.
- HALÁSZOVÁ, V. *Devět bran k tajemství hory Kóra: interpretace japonských náboženství*. Praha, 2006.
- CHENG, A. *Dějiny čínského myšlení*. Praha, 2006.
- I-ťing. Kniha Proměn*. Praha, 1996.
- KITAGAWA, J. M. *The Religious Traditions of Asia: Religion, History and Culture*. London a New York, 2002.
- Kniha mlčení. Texty staré Číny*. Praha, 1994.
- KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, B. *Základy asijských náboženství I, II*. Praha, 2004, 2005.
- KOLMAŠ, J. *Suma tibetského písemnictví*. Praha, 2004.
- KOLMAŠ, J. *Svět tibetského buddhismu*. Praha, 1996.
- KRÁL, O. *Čínská filozofie: pohled z dějin*. Lásenice, 2005.
- KÜNG, H., BECHERT, H. *Křesťanství a buddhismus. Na cestě k dialogu*. Praha, 1998.
- KÜNG, H., CHING, J. *Křesťanství a náboženství Číny. Na cestě k dialogu*. Praha, 1999.
- LAO-C'. *Tao te ťing: O tao a ctnosti*. Praha, 1971, 2003.
- LENOIR, F. *Setkávání buddhismu se západem*. Praha, 2002.

LESTER, R. C. *Buddhismus: cesta k osvícení*. Praha, 1997.

LOPEZ, D. S. *Příběh buddhismu. Průvodce dějinami buddhismu a jeho učením*. Brno, 2003.

MILTNER, V. *Vznik a vývoj buddhismu*. Praha, 2001.

OBUCHOVÁ, L. *Čínské symboly*. Praha, 2000.

OVERMYER, D. L. *Náboženství Číny: svět jako živý organismus*. Praha, 1998.

PALMER, M. *Taoismus*. Praha, 2002.

SNELLING, J. *Buddhismus*. Praha, 2000.

V Praze dne 15. 12. 2016